

นิรโทษกรรม พระราชทานอภัยโทษ และการล้างมลทิน

นางสาวจุฬารัตน์ ยะปะนัน

นิติกร สำนักกฎหมาย สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา

เราคงจะเคยได้ยินคำว่า **นิรโทษกรรม, พระราชทานอภัยโทษ และการล้างมลทิน** มาบ้างแล้ว ซึ่งถ้อยคำทั้งสามคำดังกล่าวนี้ มีความหมาย และการใช้ที่แตกต่างกัน รวมถึง ผลในทางกฎหมายก็แตกต่างกันอีกด้วย ดังนั้น ผู้เขียนจึงใคร่ที่จะขออธิบายความหมาย ที่มา และผลในทางกฎหมายของถ้อยคำทั้งสามคำ ดังที่ได้กล่าวแล้วให้ท่านผู้อ่านได้ทราบและ เข้าใจโดยทั่วกันตามสมควร ดังนี้

• นิรโทษกรรม

คำว่า **“นิรโทษกรรม” (amnesty)** หมายถึง การที่กฎหมายไม่ถือว่าการกระทำบาง การกระทำเป็นความผิด ซึ่งตามปกติการกระทำ ดังกล่าวเป็นความผิด โดยทั่วไปแล้วกฎหมาย นิรโทษกรรมจะออกมาภายหลังการกระทำที่เป็น ความผิดเพื่อให้มีผลลบล้างการกระทำที่เป็น ความผิดนั้น ๆ เท่ากับว่าความผิดนั้นไม่เคยเกิด ขึ้นมาก่อนเลย และไม่เป็นการขัดต่อหลักกฎหมาย ที่ว่า **“กฎหมายไม่มีผลย้อนหลัง” (Non-retroactivity)** ทั้งนี้ เพราะเป็นการย้อนหลังที่เป็น คุณแก่ผู้กระทำความผิด

โดยทั่วไปกฎหมายนิรโทษกรรมจะกำหนด เงื่อนไขไว้รวม ๓ เรื่อง คือ

- ๑) ระยะเวลาในการกระทำความผิด
- ๒) การกำหนดตัวผู้กระทำความผิด

๓) ประเภทของความผิดที่จะได้รับการ นิรโทษกรรม

การตรากฎหมายนิรโทษกรรมจะเป็น อำนาจของฝ่ายนิติบัญญัติ โดยกระทำในรูปของ **“พระราชบัญญัติ”** โดยอาจแบ่งกฎหมายนิรโทษ กรรมออกได้เป็น ๒ ประเภท ดังนี้

ประเภทที่ ๑ การนิรโทษกรรมเป็นการ ทั่วไปหรือการนิรโทษกรรมโดยเฉพาะเจาะจง เช่น การนิรโทษกรรมให้แก่ผู้กระทำความผิด ทางการเมือง (political offence) ทุกประเภท หรือ ให้เฉพาะแก่ผู้กระทำความผิดกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเป็นพิเศษ โดยจะมีการกำหนดไว้ชัดเจน

ประเภทที่ ๒ การนิรโทษกรรมโดยมีหรือ การนิรโทษกรรมโดยไม่มีเงื่อนไข คือ การนิรโทษ กรรมโดยเด็ดขาดหรือไม่ กล่าวคือ เมื่อออก กฎหมายมาแล้วหากมีองค์ประกอบครบถ้วนตาม หลักเกณฑ์ก็ถือว่าไม่เป็นบุคคลผู้กระทำความผิด เลย การนิรโทษกรรมโดยมีเงื่อนไข คือ การนิรโทษ กรรมที่จะมีผลก็ต่อเมื่อบุคคลผู้กระทำความผิด นั้น ๆ ได้ปฏิบัติกรอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่ กฎหมายกำหนดไว้เรียบร้อยแล้ว

ผลของการนิรโทษกรรม มีดังนี้

๑) ถือเสมือนว่าไม่เคยมีการกระทำความ นั้น ๆ ขึ้นมาก่อนเลย โดยไม่ต้องพิจารณา ถึงโครงสร้างและองค์ประกอบของการกระทำความผิดแต่อย่างใด

๒) หากผู้ที่ได้รับการนิรโทษกรรมยังมีได้ถูกฟ้องต่อศาล พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการต้องระงับการสอบสวนหรือฟ้องร้องแล้วแต่กรณี แต่ถ้าหากได้ถูกฟ้องร้องต่อศาลแล้วพนักงานอัยการต้องดำเนินการถอนฟ้อง ถ้าพนักงานอัยการไม่ถอนฟ้อง เมื่อจำเลยร้องขอหรือศาลเห็นเอง ศาลก็จะพิพากษายกฟ้องหรือจำหน่ายคดีไปและสิทธิในการนำคดีอาญามาฟ้องย่อมระงับไปด้วย

๓) ผู้กระทำความผิดไม่ต้องรับโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำหรือหากผู้กระทำความผิดกำลังรับการลงโทษก็ให้การลงโทษนั้นสิ้นสุดลง และให้ถือเสมือนว่าผู้นั้นไม่เคยต้องคำพิพากษาว่าได้กระทำความผิดมาก่อนเลย

๔) ศาลจะพิพากษาเพิ่มโทษโดยอ้างว่าเป็นการกระทำผิดซ้ำไม่ได้ หรือจะไม่รอลงอาญาหรือไม่รอลงอาญาก็ไม่ได้เช่นเดียวกัน เพราะกฎหมายถือว่าผู้นั้นไม่เคยกระทำความผิดใด ๆ มาก่อน

๕) การนิรโทษกรรมไม่ได้ลบล้างข้อเท็จจริงว่าได้กระทำความผิด หากแต่เพียงลบล้างองค์ประกอบของกฎหมายทำให้ไม่ต้องรับผิดเท่านั้น แต่การพิจารณาเพื่อลงโทษทางวินัยยังคงกระทำต่อไป ทั้งนี้ เนื่องจากการกระทำความผิดทางอาญากับการกระทำความผิดทางวินัยสามารถแยกออกจากกันได้ เว้นแต่กฎหมายนิรโทษกรรมฉบับนั้น ๆ จะบัญญัติไว้โดยชัดแจ้งให้หมายรวมถึงการลงโทษทางวินัยด้วย

๖) หากมีผู้ได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดทางอาญา และการกระทำความผิดนั้นได้รับการนิรโทษกรรม ผู้ที่ได้รับความเสียหายมีสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายอันเกิดจากการกระทำความผิดในมูลละเมิดได้

๗) สิทธิอื่น ๆ ที่เคยสูญเสียไปโดยผลของคำพิพากษาจะได้รับกลับคืนมา เช่น สิทธิที่จะกลับเข้ารับราชการหรือสิทธิในการลงสมัครรับเลือกตั้ง แต่ผู้ได้รับการนิรโทษกรรมจะไม่มีสิทธิได้รับเครื่องราชอิสริยาภรณ์คืน และไม่มีสิทธิได้รับเบี้ยหวัด บำเหน็จบำนาญ ตามกฎหมายนิรโทษกรรม แต่ก็อาจจะได้รับกลับคืนตามกฎหมายอื่นได้

• การล้างมลทิน

การล้างมลทิน คือ การล้างประวัติของผู้กระทำความผิดภายหลังจากผู้ได้รับโทษและพ้นโทษแล้ว กล่าวคือ เป็นวิธีการลบล้างผลของคำพิพากษาโทษอันจะมีผลต่อการดำเนินชีวิตในอนาคตของผู้นั้น โดยการทำให้กลับคืนดีดังเดิม ด้วยการคืนสิทธิและสถานภาพทางกฎหมายและทางสังคมที่ต้องเสียไปโดยผลของคำพิพากษาให้ลงโทษ และให้ถือว่าผู้นั้นไม่เคยถูกลงโทษในความผิดนั้นมาก่อน

การล้างมลทินมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการให้อภัยและให้โอกาสแก่ผู้กระทำความผิดได้กลับเข้าสู่สังคมได้โดยไม่เป็นที่น่ารังเกียจของสังคมโดยมุ่งหมายที่จะให้สังคมลืมการกระทำความผิดทั้งหลายเพื่อความปรองดองของคนในชาติ และเพื่อคืนสถานะเดิมให้กับผู้ที่พ้นโทษมาแล้ว

การล้างมลทินแบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือ

๑) **การล้างมลทินโดยผลของกฎหมาย** กฎหมายดังกล่าวต้องตราเป็นพระราชบัญญัติโดยฝ่ายนิติบัญญัติซึ่งอาจเป็นการล้างมลทินแก่ผู้ต้องโทษทางอาญาและการล้างมลทินแก่ผู้ถูกลงโทษทางวินัยก็ได้

๒) **การล้างมลทินโดยอาศัยคำพิพากษาของศาล** ในการนี้ผู้ขอให้มีการล้างมลทินจะต้องทำ

เป็นคำร้องยื่นต่อศาลและศาลจะพิจารณาว่าสมควรจะได้รับการล้างมลทินหรือไม่

แต่การล้างมลทินทั้ง ๒ ประเภท ที่สำคัญจะต้องเป็นบุคคลที่ได้รับโทษและพ้นโทษแล้วเท่านั้น

ผลของการล้างมลทิน มีดังนี้

๑) ผู้ที่ได้รับการล้างมลทินจะได้รับสิทธิต่าง ๆ ที่สูญเสียไปกลับคืนมาและมีสถานะทางสังคมเสมือนไม่เคยกระทำความผิดมาก่อน ซึ่งเป็นผลดีต่อการดำรงชีวิตของผู้นั้นในอนาคต

๒) ศาลจะอ้างเหตุแห่งการกระทำความผิดนั้น ๆ มาเป็นเหตุเพิ่มโทษไม่ได้ เนื่องจากการล้างมลทินถือว่าผู้นั้นไม่เคยต้องโทษใด ๆ มาก่อน

๓) ถ้ามีการลงโทษทางวินัย ผู้ที่ถูกลงโทษทางวินัยจะได้รับสิทธิต่าง ๆ กลับคืนโดยสมบูรณ์เช่นเดียวกับบุคคลที่ไม่เคยรับโทษมาก่อน

๔) ผู้กระทำความผิด แม้จะกลับมา มีสถานภาพทางกฎหมายและทางสังคมที่สมบูรณ์ดังเดิม แต่ความรับผิดชอบทางแพ่งถือเป็นคนละส่วนกับโทษทางอาญา และโทษทางวินัย ผู้กระทำความผิดยังคงต้องรับผิดชอบทางแพ่งอยู่ เว้นแต่กฎหมายล้างมลทินจะบัญญัติยกเว้นความผิดไว้ชัดเจน

๕) ผู้ที่ได้รับการล้างมลทินจะได้รับสิทธิที่สูญเสียไปโดยผลของคำพิพากษากลับคืนมา อาทิเช่น สิทธิที่จะกลับเข้ารับราชการ เพราะถูกปลดออกจากราชการหรือไล่ออกจากราชการ เป็นต้น

การล้างมลทินแก่ผู้ต้องโทษและการล้างมลทินแก่ผู้ที่ถูกลงโทษทางวินัยไม่ก่อให้เกิดสิทธิแก่ผู้ที่ได้รับการล้างมลทินในอันที่จะเรียกร้องสิทธิหรือประโยชน์อื่นใดเพื่อทดแทนหรือชดเชยการที่ตนต้องถูกลงโทษใด ๆ ทั้งสิ้น เนื่องจากโดย

พฤติกรรมแล้วบุคคลดังกล่าวก็ยังถือเป็นผู้ที่เคยกระทำความผิดมาก่อน

● การพระราชทานอภัยโทษ

การพระราชทานอภัยโทษ คือ การพระราชทานพระมหากรุณาธิคุณของพระมหากษัตริย์แก่ผู้ต้องโทษที่คดีถึงที่สุดแล้ว ให้ได้รับการปล่อยตัวหรือลดโทษแล้วแต่กรณี ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับพระบรมราชวินิจฉัยของพระมหากษัตริย์เป็นสำคัญ (ตามพระราชอำนาจที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๒๕)^{*}

การพระราชทานอภัยโทษแบ่งเป็น ๒ ประเภท คือ

๑) การพระราชทานอภัยโทษเป็นการทั่วไป คือ การพระราชทานอภัยโทษแก่ผู้ต้องราชทัณฑ์หรือผู้ต้องโทษ โดยการตราพระราชกฤษฎีกาตามการถวายคำแนะนำของฝ่ายบริหารต่อพระมหากษัตริย์ กรณีนี้ทางราชการจะอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ต้องราชทัณฑ์ในทุกขั้นตอนโดยที่ผู้ต้องราชทัณฑ์ไม่ต้องดำเนินการใด ๆ และการพระราชทานอภัยโทษประเภทนี้มักจะมีขึ้นในวโรกาสมหามงคลต่าง ๆ เกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์ เช่น เนื่องในวโรกาสพระราชพิธีกาญจนาภิเษก รัชมิ่งคล้ายภิเษก เป็นต้น

๒) การพระราชทานอภัยโทษเป็นการเฉพาะกรณี คือ การพระราชทานอภัยโทษแก่ผู้ต้องราชทัณฑ์หรือผู้ต้องโทษเป็นรายบุคคล โดยการทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาขอพระราชทานอภัยโทษของผู้ต้องราชทัณฑ์ตามการถวายคำแนะนำของ

^{*} มาตรา ๒๒๕ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการพระราชทานอภัยโทษ.

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม** ส่วนจะได้รับพระราชทานอภัยโทษหรือไม่เพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับพระบรมราชวินิจฉัยขององค์พระมหากษัตริย์

ผลของการได้รับพระราชทานอภัยโทษมีดังนี้

- ๑) การพระราชทานอภัยโทษมีผลให้ผู้ต้องราชทัณฑ์ไม่ต้องรับโทษอีกต่อไป หรือได้รับโทษน้อยลง
- ๒) สถานะของการเป็นผู้เคยต้องโทษจำคุกยังคงมีอยู่ต่อไปเพราะการได้รับพระราชทานอภัยโทษไม่เป็นการลบประวัติการกระทำความผิดของผู้ต้องราชทัณฑ์ที่ได้กระทำมาแล้ว
- ๓) ผู้ที่ได้รับการปล่อยตัวเนื่องจากได้รับพระราชทานอภัยโทษอาจถูกจำกัดสิทธิบางประการ เช่น การกลับเข้ารับราชการการประกอบวิชาชีพบางวิชาชีพ เป็นต้น

● ความแตกต่างระหว่างนิรโทษกรรม การล้างมลทิน และการพระราชทานอภัยโทษ

- ๑) การพระราชทานอภัยโทษเป็นอำนาจของฝ่ายบริหารโดยพระมหากษัตริย์ในฐานะประมุขของรัฐเป็นผู้ใช้อำนาจดังกล่าว แต่การนิรโทษกรรมและการล้างมลทินเป็นอำนาจของฝ่ายนิติบัญญัติ
- ๒) การพระราชทานอภัยโทษจะใช้ในกรณีที่มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษผู้กระทำความผิดแล้ว ไม่ว่าจะมีการบังคับโทษแล้วหรือไม่เพียงไรก็ตาม แต่การนิรโทษกรรมสามารถกระทำได้ทั้งก่อนและหลังมีคำพิพากษา ในขณะที่การล้างมลทินจะต้องพ้นโทษมาแล้วเท่านั้นจึงจะได้รับการล้างมลทินได้

**แก้ไขเพิ่มเติมอำนาจหน้าที่ในการถวายคำแนะนำจาก รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม โดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๒๓) พ.ศ. ๒๕๔๔ (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๒๒ ตอนที่ ๑๔ ก หน้า ๓๐ วันที่ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๔).

๓) การพระราชทานอภัยโทษจะเกิดขึ้นได้ต้องมีผู้ร้องขอหรือถวายเรื่องต่อพระมหากษัตริย์ แต่การนิรโทษกรรมและการล้างมลทินอาจมีการตรากฎหมายขึ้นใช้บังคับได้โดยไม่ต้องมีผู้ร้องขอก็ได้

๔) การพระราชทานอภัยโทษเป็นการยกโทษตามคำพิพากษาให้ไม่ต้องมีการรับโทษอีกเลยหรือลดโทษให้มีการรับโทษแต่เพียงบางส่วน แต่การนิรโทษกรรมเป็นการยกเว้นโทษหรือยกเว้นความผิดให้แก่ผู้กระทำความผิด ในขณะที่การล้างมลทินผู้กระทำความผิดต้องเคยได้รับโทษตามคำพิพากษามาแล้ว ไม่ใช่การยกหรือลดโทษให้แต่ประการใด

๕) ผู้ได้รับการพระราชทานอภัยโทษยังถือว่าเป็นผู้กระทำความผิดและเคยต้องคำพิพากษาให้ลงโทษอยู่ ในขณะที่ผู้ที่ได้รับการนิรโทษกรรมถือว่าผู้นั้นไม่เคยกระทำความผิดหรือไม่เคยต้องคำพิพากษาเลย ส่วนการล้างมลทินก็ถือว่าไม่เคยต้องคำพิพากษาให้ลงโทษในความผิดนั้น ๆ มาก่อนเลยเช่นเดียวกัน

๖) การพระราชทานอภัยโทษยังถือว่ามีความผิดตามคำพิพากษาของศาล หากคำพิพากษาให้ตัดสิทธิบางอย่าง ผู้ได้รับการพระราชทานอภัยโทษก็ไม่ได้สิทธินั้นคืนมา แต่การล้างมลทินและการนิรโทษกรรมมีผลให้ผู้นั้นได้รับสิทธิที่เคยสูญเสียไปเนื่องจากคำพิพากษากลับคืนมาด้วย

บรรณานุกรม

- : ศาสตราจารย์ ดร. สมภพ โหตระกิตย์, พระราชกำหนดนิรโทษกรรม, หนังสือสารคดี ฉบับพิเศษ, หน้า ๑๒๒-๑๒๘, พ.ศ. ๒๕๓๖.
- : ข้อมูลจากกองทะเบียนประวัติอาชญากร www.criminal.police.go.th
- : ข้อมูลจากเว็บไซต์กฎหมายไทย www.kodmhai.com
- : กรมราชทัณฑ์ www.correc.go.th
- : สาวตรี สุขศรี, อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, หนังสือเรื่อง การอภัยโทษ เปรียบเทียบนิรโทษกรรม และการล้างมลทิน.